

Anvisningar:

Du kan gå framåt och bakåt i det elektroniska frågeformuläret genom att klicka på knapparna Föregående och Nästa. Det är möjligt att skicka enkäten utan att svara på alla frågor. Vissa av frågorna har dock markerats som obligatoriska. Eventuella motiveringar till frågorna beaktas när svaren analyseras. Enkäten har mycket utrymme för fritt formulerade kommentarer från dem som besvarar enkäten. Det är möjligt att redigera svaren innan du skickar iväg frågeformuläret. Vid behov kan du avbryta enkäten genom att klicka på Avbryt och fortsätta senare. När du klickar på Avbryt kommer du automatiskt till en sida där det finns en länk som leder till den påbörjade enkäten. På den sidan kan du också skicka länken till din e-post. I slutet av sista frågan finns knappen Sammanfattning, via vilken du kan granska dina svar.

Via sammanfattningssidan kan du redigera (knappen Ändra på svaren) och skriva ut (knappen Skriv ut) enkäten. Därefter måste enkäten ännu skickas iväg.

Skicka svaren: Klicka på knappen Slutför i slutet av sammanfattningen av enkäten när du är klar. När du har klickat på Slutför kan du inte längre komplettera eller redigera dina svar.

Detta är en textfilsversion av enkäten som kan användas för att underlätta behandlingen av begäran om utlåtande. När ett organ behandlar begäran om utlåtande kan man till exempel göra så att utlåtandet bearbetas i form av en textfil och svaren i textfilen slutligen matas in i det elektroniska frågeformuläret.

Internetadressen till den elektroniska enkäten:

<https://www.webropolsurveys.com/S/DD716A436F244986.par>

Ytterligare information om begäran om utlåtande ges av

Projektchef, Understatssekreterare Tuomas Pöysti, tfn 02951 63012, e-post tuomas.poysti@stm.fi
Avdelningschef, Överdirektör Outi Antila, tfn 02951 63164, e-post outi.antila@stm.fi
Avdelningschef, Överdirektör Kirsi Varhila, tfn 02951 63338, e-post kirsi.varhila@stm.fi
Regeringsråd Pirjo Kainulainen, tfn 02951 63092, e-post pirjo.kainulainen@stm.fi

Frågor om det tekniska genomförandet av enkäten riktas till

Jenni Rantalainen, avdelningssekreterare, tfn 02951 63003, e-post jenni.rantalainen@stm.fi
Jaana Aho, projektsekreterare tfn 02951 63395, e-post jaana.aho@stm.fi

BAKGRUNDSINFORMATION

Officiellt namn på den som svarar: Grankulla stad

Namn på den person som antecknat svaret: Ulla Tikkanen

Kontaktuppgifter till den person som är ansvarig för svaret

Datum för när begäran om utlåtande behandlades i organet: 14.3.2017

Organets namn: social- och hälsovårdsnämnden

Är den svarande*

en kommun

en samkommun eller ett samarbetsområde för social- och hälsovården
ett landskapsförbund
en annan samkommun eller ett samarbetsorgan för kommunerna
en statlig myndighet
en organisation
en privat tjänsteproducent
något annat

Frågor

Frågor om målen med reformen

Målet med reformen av social- och hälsovården är att minska hälso- och välfärdsskillnaderna bland befolkningen samt bromsa upp kostnaderna för tjänsterna med 3 miljarder euro fram till 2029.

1. Kan man genom reformen minska hälso- och välfärdsskillnaderna bland befolkningen och göra tillgången till tjänster mer jämlik?

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Målen för reformen är goda men kan inte nås genom de föreslagna förändringarna. Särskilt tidsschemat för reformen och det snabba genomförandet kommer att ge upphov till sådana förändringar i tillgången till och kvaliteten på tjänsterna som det är svårt att bereda sig på. Den föreslagna lagstiftningen om valfrihet minskar inte i sig hälso- och välfärdsskillnaderna bland befolkningen, och regionala skillnader kan också utgöra en utmaning i fråga om jämlik tillgång till tjänster. Efterfrågan och utbudet på tjänster är mycket olika i olika landskap, jfr exempelvis glesbygd och huvudstadsregionen, och det är vanskligt att uppnå likabehandling i helt olika verksamhetsmiljöer genom lagstiftning.

En jämlik tillgång på tjänster är inte ett egenvärde; snarare skulle en ändamålsenlig tillgång till tjänster ge alla medborgare samma utgångsläge som användare av hälsovårdstjänsterna. Det här betyder att alla inte behöver få lika mycket av samma sak, utan tjänsterna bör fördelas individuellt och enligt behov. Hälso- och välfärdsskillnaderna kan påverkas genom att man riktar in tjänsterna på rätt sätt och erbjuder effektiva tjänster.

Det ursprungliga målet för vårdreformen är att erbjuda goda tjänster på basnivå samt att integrera primärvården, den specialiserade vården samt social- och hälsovårdstjänsterna. Den föreslagna valfrihetsmodellen medför utmaningar ur serviceintegrationens synvinkel. Om integrationen inte lyckas, kan heller inte de mål uppnås som ställts upp för minskade hälsoskillnader, tjänsternas genomslag och tillgången på tjänster.

Att företagshälsovården har lämnats utanför lagen och hela vårdreformen påverkar en jämlik tillgång till tjänster.

I reformen betonas starkt att hälsa och välfärd ska främjas, och man understryker ofta att ansvaret för denna uppgift stannar hos kommunerna. Om kommunerna ska lyckas med uppgiften, krävs det dock att alla nivåer – dvs. landskapen, flera olika tjänsteproducenter och kommunen – engagerar sig och tar sitt ansvar, samt att det finns en tydlig arbetsfördelning. En tydlig definition av de olika parternas ansvar saknas ännu i lagutkastet.

2. Främjar reformen på ett ändamålsenligt sätt kundens möjligheter att påverka sina egna tjänster?

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Det är bra att kunden ges möjligheter att påverka tjänsterna, och en del av kunderna har förmågan att träffa egna val. Det är dock en utmaning att kunna träffa ändamålsenliga val. Det föreligger också en risk för att servicehelheter och tjänster splittras så att målen för integrationen inte uppnås.

Asymmetrisk information kan leda till att en del av kunderna väljer tjänster som känns trevliga i stället för de tjänster som kunde ge dem de bästa hälsoeffekterna. Kunden kan inte själv bestämma tjänsternas innehåll, kvalitet och effekt, eftersom riksomfattande informations- och uppföljningssystem som skulle stödja beslutet saknas.

3. Ger reformen kunden tillräckliga möjligheter att anlita sådana tjänster som lämpar sig för kundens egen situation?

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

I ett läge där kunden själv har förmåga att definiera sitt eget behov av tjänster och vilka tjänster som behövs ger reformen möjlighet att göra det. Om kunden däremot saknar denna förmåga, blir det

svårt att identifiera rätt tjänst och servicehelhet. Som det nu är, har utbudet av tjänster och servicehelheter inte innehållsmässigt definierats med tillräcklig precision i lagutkastet.

Inom den offentliga sektorn har ingen tradition i fråga om servicebeskrivningar uppkommit, då social- och hälsovårdsfältet snarare har styrts av lagstiftning, lokala verksamhetsmodeller och olika yrkeskårer. Om man ska verka under förutsättningar som skapas av privata och ekonomiska intressen, kommer de innehållsmässiga definitionerna av tjänsterna att i stor utsträckning, om inte uteslutande, göras upp på ekonomiska grunder, och då uppstår en risk för att kvaliteten och effektiviteten blir lidande.

Hur kan man då säkra att t.ex. vissa kundgrupper som behöver dyr vård inte diskrimineras (exempelvis genom att göra det svårare att logga in i tjänsterna eller genom att begränsa utbudet av socialtjänster som motsvarar behoven osv.)? Bedömningen av servicebehovet och handledningen blir då ännu viktigare, och det finns anledning att tvivla på att resurserna för servicehandledning räcker inom ramen för det föreslagna tidsschemat. Då kunden ställs inför ett val finns heller inte någon information från uppföljning eller jämförelser av olika serviceproducenter att tillgå som stöd för kundens beslut, eftersom riksomfattande informations- och uppföljningssystem, som kunde stöda beslutsprocessen, saknas.

4. Om kunden har omfattande servicebehov, ger reformen kunden möjlighet att få tjänster som är samordnade i enlighet med kundens behov?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte
- d. nej**
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Integrationsmålet och valfrihetsaspekten är ingen problemfri kombination. För att kunden ska kunna få tjänster som är samordnade enligt hans eller hennes behov, förutsätts att servicehelheterna har integrerats.

Integreringen av såväl social- och hälsovårdstjänsterna som primärvården och den specialiserade vården för patienter med omfattande servicebehov är en särskilt kritisk fråga. Sann valfrihet förutsätter att kunden är insatt i servicesystemet, har förmågan att fatta beslut och har en god funktionsförmåga. Det finns många kundgrupper (t.ex. personer med demenssjukdomar, rehabiliteringsklienter i mentalvården, utvecklingsstörda) vars möjligheter att hitta fram till rätt och ändamålsenlig vård sannolikt kommer att försämrats på grund av att nätverket av tjänster är så komplicerat, om de inte har en ansvarig vårdare med koordineringsansvar.

Tills vidare stöder inte klient- och patientdatasystemen en samordning av tjänsterna.

Om informationen inte integreras, och om inte informationen följer med kunden och förmedlas mellan olika serviceproducenter med hjälp av riksomfattande register och kompatibla informationssystem, kommer mängden av överlappande arbete att öka och vårdens kontinuitet att äventyras.

5. Ger reformen tillräckliga förutsättningar för att uppnå målet om att bromsa upp kostnadsökningen med 3 miljarder euro?

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Valfrihetsmodellen ger möjlighet att bromsa upp kostnadsökningen för enskilda serviceprocesser eller servicehelheter genom att konkurrensen för med sig en ökad produktivitet. Med tanke på målet om att bromsa upp kostnadsökningen innehåller valfrihetssystemet ett flertal osäkerhetsmoment som kan påverka kostnadsutvecklingen.

Ökad produktivitet genom ökad konkurrens förutsätter att det uppstår en marknad och att styrningen lyckas. Risker föränleds av bl.a. producenternas möjligheter att bestämma en övre gräns för antalet kunder och att styra sina kunder t.ex. med riktad marknadsföring. Därtill finns det risker som hör samman med en delning av marknaden då den direkta valfriheten införs. Under det inledande skedet kommer kostnaderna för omläggningen att vara avsevärda, och de minskar de inbesparingar som eventuellt nås tack vare konkurrensen.

Det finns dock något som inverkar ännu starkare på helheten än kostnaderna för omläggningen, nämligen vilken effekt flerproducentsmodellen kan ha i att göra integreringen svårare och särskilt på om kunder med omfattande servicebehov kan fås in på en integrerad servicestig eller om de bOLLAS omkring mellan producenterna.

Utvecklingen av hälsovården och vårdmetoderna, inklusive nya läkemedel, höjer redan i sig kostnaderna, och till detta bidrar ytterligare den åldrande befolkningen och de förbättrade resultaten vid behandlingen av svåra sjukdomar.

Här är det av avgörande betydelse hur väl man lyckas i att handleda kunder med omfattande servicebehov, och i viktningarna mellan basservicen, den specialiserade sjukvården och tjänsterna på specialnivå. Att bromsa upp kostnaderna för krävande tjänster är ett sätt att göra inbesparingar.

En lyckad integration av de olika tjänsterna samt välfungerande datasystem är ytterligare förutsättningar för att spara in på kostnaderna. Å andra sidan kommer IKT-kostnaderna och andra kostnader i anknytning till vårdreformen (bl.a. löneharmonisering) att vara avsevärda under åren då reformen införs.

Landskapet måste ha en stark roll som anordnare och styra processen. Flerproducentsmodellen stöder inte serviceintegrationen, så den kommer knappast att ge de förväntade kostnadsfördelarna. Behovet av servicehandledning kommer att öka med avseende på val mellan olika tjänster, betalsedlar, kundsedlar och producenter av direktvalstjänster. Om dessa införs på ett mindre lyckat sätt, medför de en risk för ökade kostnader, och t.ex. den föreslagna modellen för mun- och tandvård för hela befolkningen kommer att höja kostnaderna. Ökad byråkrati kostar pengar, den medför inte inbesparingar.

Bristen på offentliga medel och den framtida fördelningen av pengarna mellan den privata och den offentliga sektorn förutsätter att särskilt den offentliga sektorn bygger upp mer sakkunskap om och resurser för upphandling och principerna för affärsverksamhet, servicedesign och marknadsföring.

I synnerhet mindre tjänsteproducenter kommer inte att kunna hävda sig i konkurrensen på grund av ett alltför stort kompetensunderskott. När det gäller stora företag, kommer sannolikt vinstprincipen att utesluta större möjligheter till inbesparingar.

6. Förverkligas demokratin på ett tillräckligt sätt i lagförslaget? Om inte, hur kunde demokratin stärkas i lagförslaget?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte
- d. nej**
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Den föreslagna modellen gynnar större befolkningskoncentrationer, medan små kommuner blir utan möjlighet att få in kandidater i landskapsfullmäktige – så åtminstone i Nyland.

7. Främjar reformen ändringen av verksamhetssätt och ibrukttagandet av nya serviceinnovationer som förbereder för framtidens utmaningar?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Reformen kan leda till starkare kundorientering och till att mer effektiva och produktiva tjänster och tjänsteinnovationer införs.

Finansieringen av utvecklings- (och utbildnings-)funktioner borde avtalas så att nya innovationer kunde införas med beaktande av regionens och befolkningens särskilda behov, på ett smidigt sätt om det behövs.

Å andra sidan medför reformen vissa risker: åtminstone i början kommer den snabba förändringstakten att göra att fokus måste läggas på att driva kärnverksamheten. Det blir nödvändigt att göra innehållsliga begränsningar i den offentligt finansierade hälsovården, vilket leder till ett läge där den offentliga sektorn inte längre är en lockande arbetsplats för läkare med tanke på yrkesutövningen. Arbetskraften kommer att röra på sig och nya inkomstmöjligheter och företagsformer kommer sannolikt att uppstå.

Frågor om detaljer i lagutkastet

8. I 3 kap. i utkastet till lag om valfrihet inom social- och hälsovården föreslås bestämmelser om vilka social- och hälsotjänster som klienten direkt ska kunna välja.

8a. Är bestämmelserna om direktvalstjänster tillräckligt tydliga till den del det är fråga om vilka tjänster som hör till dem som omfattas av valfrihet och som ska bolagiseras och vilka som ska produceras av landskapets affärsverk?

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Om inte, på vilket sätt skulle det vara ändamålsenligt att fastställa de grunder på vilka landskapen bestämmer de tjänster på primärnivå och på utvidgad primärnivå som produceras vid social- och hälsocentralerna?

Fritt formulerade kommentarer.

De definitioner som görs av landskapet av ”allmänna” eller ”vanliga” symptom och sjukdomar som omfattas av hälsovården på basnivå är inte entydiga. Det vore mer rationellt att utgå från den regionala sakkunskapen och utveckla den i samarbete mellan primärvården och den specialiserade sjukvården samt genom att komma överens om regionala vårdkedjor. Särskilt indelningen av socialtjänsterna i tjänster som kunderna behöver tillfälligt och kortvarigt (social- och hälsocentralen) och pga. ett kontinuerligt behov av hjälp (landskapets affärsverk) är vag och oändamålsenlig.

Landskapen har möjlighet att ge en närmare definition av innehållet i direktvalstjänsterna. Direktvalstjänsterna på basnivå motsvarar enligt lagutkastet hälsovårdens nuvarande öppenvård utökad med socialvårdstjänster, vilket är en otillräcklig definition. Definitionen av tjänsterna på den utvidgade basnivån är också otydlig, liksom den strukturella fördelningen mellan landskapet och affärsverket med avseende på placeringen och styrningen av tjänsterna. Definitionerna borde göras noggrannare och mer detaljerade än de nu är i utkastet.

8b. Säkerställer systemet med betalsedel tillräckliga styr- och påverkansmöjligheter för landskapet med tanke på organiseringsansvaret?

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Landskapet har inte direkta styr- och påverkansmöjligheter gentemot producenten av en betalsedelstjänst, utan den är underordnad social- och hälsocentraltjänsterna. För en producent av direktvalstjänster kan landskapet fastställa villkor för kvaliteten på och tillgången till tjänster och samordnandet av tjänster, men det samma gäller inte för en betalsedelsproducent.

Det är svårt för landskapet att uppfylla sin övervakningsskyldighet eftersom det sannolikt inte finns någon uppföljningstjänst för serviceproduktionen då lagen träder i kraft.

Valfriheten ger upphov till en nätverksformad produktionsstruktur, som är svår att behärska. Där uppkommer inget avtalsförhållande och ingen möjlighet till styrning mellan de olika producenterna och landskapet i de fall då betalsedlar, kundsedlar och personliga budgeter tillämpas. För att kunna ha överblick och behärska helheten skulle det krävas informationssystem som inte i nuläget existerar.

8c. Är social- och hälsocentralens rättigheter och skyldigheter föreskrivna på ett ändamålsenligt sätt i systemet med betalsedel?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Rättigheterna och skyldigheterna är föreskrivna endast på ett allmänt plan och bör föreskrivas närmare åtminstone i avtalet mellan landskapet och social- och hälsocentralproducenten.

8d. Ger systemet med betalsedel kunden tillräckliga möjligheter att påverka tillhandahållandet av de tjänster som kunden behöver?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Ja, förutsatt att kunden har tillräcklig kunskap om sitt eget servicebehov, att det finns tillräckligt med tillförlitlig information att tillgå om producenterna och deras tjänster samt tjänsternas kvalitet, och att kunden har förmågan att bedöma informationen och träffa val utgående från den.

Då valfrihetssystemet införs, kommer kunderna genast att behöva mångsidig och tillförlitlig information som stöd för sina beslut. Om sådan information inte finns att tillgå, kommer valet av tjänster att styras av producenternas marknadsföring och image.

9. I 4 kap. i lagutkastet föreslås bestämmelser om kundens möjligheter att välja landskapets affärsverk och dess verksamhetsställe. Ger bestämmelserna med tanke på målen med reformen kunden ändamålsenliga möjligheter att välja tjänsteproducent?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Möjligheten att välja påverkas av landskapets storlek och antalet verksamhetsställen. Enligt lagutkastet kan kunden välja ett affärsverk som drivs av landskapet och något av dess verksamhetsställen. Affärsverket är emellertid inte skyldigt att utanför landskapet producera tjänster som tillhandahålls i kundens hem. Till denna del är utkastet inte konsekvent, och kunden måste beakta detta vid sitt val.

10. I 5 kap. i lagutkastet föreslås bestämmelser om användning av kundsedel för att öka kundens valfrihet.

10a. Är bestämmelserna ändamålsenliga med tanke på kundens ställning och rättigheter?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Ur kundens synpunkt är bruket av kundsedel befogat och ökar kundens valfrihet (jfr servicesedel). De tjänster som tillhandahålls mot kundsedel borde definieras: vilken och hurdan service kan kunden få (kriterier för godkännande)? Då kunden väljer tjänst använder hen som stöd den information landskapet tillhandahåller om serviceproducenterna och den bedömning av servicebehovet eller handledning som hen får från affärsverket. Användningen av kundsedeln som en del av servicehelheterna förutsätter övervakning av producenterna och servicekvaliteten samt tillräcklig information om producenterna.

10b. Säkerställer systemet med kundsedel tillräckliga styr- och påverkansmöjligheter för landskapet med tanke på organiseringsansvaret?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Styrningen av kundsedelsproducenterna är behäftad med samma problem som betalsedeln.

Landskapets styrnings- och övervakningsskyldighet kan verkställas först då ett uppföljningssystem finns att tillgå. Utan ett dylikt system kan serviceintegrationen och servicehelheterna inte garanteras.

En tjänsteproducent kan vara ett affärsverk som drivs av landskapet, en social- och hälsocentral, eller en tjänsteproducent som verkar med betal- och kundsedelsarrangemang. Landskapet står i olika former av anskaffningsförhållande till var och en av dessa, och det förblir oklart i vilken mån landskapet i egenskap av anordnare kan påverka och styra dem.

10c. Är de begränsningar som gäller ibruktagandet av systemet med kundsedel och landskapets beslutsfattande tillräckliga och tryggar de genomförandet av kundens valfrihet?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Landskapen åläggs en skyldighet att använda kundsedlar i tillräcklig utsträckning, och i detaljmotiveringarna ingår en precisering om att minst 15 procent av de berörda tjänsternas totala kostnader ska ingå i systemet med kundsedel. Genom detta vill man försäkra sig om att kundens valfrihet byggs upp till en betydelsefull nivå. På grund av de olika förhållandena i olika landskap finns det inte någon grund för att bestämma en fast miniminivå, och det är möjligt att en sådan nivå inte ens går att nå i alla landskap.

11. I 6 kap. i lagutkastet föreslås bestämmelser om användning av en personlig budget för att öka kundens valfrihet. Ger bestämmelserna kunden möjlighet att påverka tillhandahållandet av de tjänster som kunden behöver?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

I princip är en personlig budget ett bra sätt att möjliggöra tjänster enligt individens behov för kunder som har omfattande servicebehov. Det finns inte mycket erfarenhet om användningen av en personlig budget ännu. En personlig budget kan leda till en kostnadsökning, och därför vore det bästa att införa denna möjlighet i begränsad utsträckning och utveckla metoden genom försök. Användningen av en personlig budget förutsätter klara kriterier för beviljandet och för samordnandet av tjänsterna. Metoden kräver också mycket resurser för bedömning av servicebehovet. Kunden har inte alltid förmåga att själv välja mellan olika tjänsteproducenter på ett sätt som stöder hälsa och välfärd, i all synnerhet som det inte från början kommer att finnas något system till stöd för besluten.

12. I och med valfrihetslagstiftningen föreslås det att det till patientlagen och socialvårdens klientlag fogas ett nytt kapitel om assistans vid beslutsfattande (assisterat beslutsfattande). I valfrihetslagstiftningen ingår olika valmöjligheter för patienter och klienter, (bland annat direktvalstjänster, betalsedel, kundsedel och personlig budget). Kunderna kan behöva stöd när de gör val i dessa olika valsituationer. Är de bestämmelser som gäller assisterat beslutsfattande ändamålsenliga?

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Möjligheten till assisterat beslutsfattande är viktig och kan tänkas bestå av vägledning och servicerådgivning som förutsätter yrkeskunskap; dylikt erbjuds redan av yrkesutbildad personal inom social- och hälsovården för t.ex. äldre kunder och andra med omfattande servicebehov. Utöver detta ska en ansvarsperson namnges för personer i särskilt behov av stöd. Det finns inget behov av att skapa ett nytt system för assisterat beslutsfattande jämsides med detta. Det är fullkomligt orealistiskt att tänka sig att assisterat beslutsfattande kunde genomföras med frivilliga krafter.

13. I 7 kap. i lagutkastet föreslås bestämmelser om förfaranden för godkännande av och avtal med tjänsteproducenterna.

13a. Är bestämmelserna om förfarandena för godkännande ändamålsenliga med tanke på målen med reformen?

- a. ja
- b. **till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Förfarandena för godkännande av och avtal med tjänsteproducenterna är i huvudsak välmotiverade och ändamålsenliga. Landskapen måste noggrannare definiera kriterierna för bl.a. tjänsternas kvalitet, resurserna och tillgängligheten samt tjänstekedjorna och samordningen av tjänsterna. Allt detta upptar sakkunnigresurser och ger upphov till stora volymer administrativt arbete och kostnader.

13b Är bestämmelserna om avtalsförfarandena ändamålsenliga med tanke på målen med reformen?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Avtalsförfarandena kommer att bli tungrodda, eftersom ett flertal olika parter kan verka inom en tjänstekedja (tjänsteproducenter med betalsedel och personlig budget/producenter av direktvalstjänster/parter från landskapens affärsverk). På grund av detta borde det överenskommas entydigt vilken part som har ansvaret för att definiera tjänstekedjans innehåll som helhet och för styrningen. Annars kan styrningen bli problematisk.

Lagstiftningen borde ge möjlighet att ingripa i verksamheten hos en tjänsteproducent med betalsedel eller personlig budget, om brister uppdragas i kvaliteten eller i andra hänseenden.

14. I 8 kap. i lagutkastet föreslås bestämmelser om tjänsteproduktionen och producenternas förpliktelser. Är bestämmelserna ändamålsenliga med tanke på målen med reformen?

- a. ja
- b. till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Bestämmelserna och skyldigheterna för tjänsteproducenterna är välgrundade och nödvändiga ur kundens perspektiv då hen väljer tjänsteproducent. Skyldigheterna kan göra det svårt för små tjänsteproducenter att komma in på marknaden; ändamålsenliga datasystem och rapporteringsmekanismer är dock nödvändiga.

15. I 9 kap. i lagutkastet föreslås bestämmelser om de ersättningar som ska betalas till tjänsteproducenterna.

15a. Är andelen för den fasta avgiften för direktvalstjänsterna och kriterierna för fastställande av avgiften tillräckliga för att trygga tillräcklig finansiering av tjänsterna?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte**

- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Kapitationsersättningen ökar tjänsteproducentens risk, som kan kontrolleras bl.a. genom att föredra stora produktionsenheter. Modellen med blandad ersättning, enligt vilken en del av ersättningen är fast (dvs. enligt kapitationsprincipen) och en del är prestationsbaserad, är bättre än en modell som grundar sig uteslutande på den ena komponenten. För att uppnå den rätta balansen mellan andelen av fast och prestationsbaserad ersättning krävs försöksbaserad erfarenhet.

15b. Är bestämmelserna om de övriga ersättningarna ändamålsenliga med tanke på målen med reformen?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. **tar inte ställning**

Fritt formulerade kommentarer.

Regleringen är allmänt hållen, och det går inte att bedöma vilken form ersättningsystemet kommer att ta i praktiken.

Övriga frågor

16. I 11 kap. i lagutkastet föreslås bestämmelser om lagens ikraftträdande. Är övergångsbestämmelserna enligt 71 § ändamålsenliga med tanke på målen med reformen?

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Tidsschemat för lagen är kritiskt. Tjänsternas innehåll och tjänstekedjorna har ännu inte fastställts; varken de administrativa strukturerna eller de dataadministrationstjänster som integrationen kräver finns ännu, och den planerade tidpunkten för att ta i bruk t.ex. Apotti är 2018–2020. Hur är det tänkt att patientriskerna i anslutning till ikraftträdandet ska hanteras?

Det vore mest ändamålsenligt att införa valfrihetsmodellen stegvis och dessutom samtidigt inom både privata och offentliga tjänster, något som är realistiskt att föreställa sig 2019. Bolagiseringen av direktvalstjänsterna i landskapens affärsverk och av tjänsteproducenterna på marknaden borde ske samtidigt. I annat fall kommer landskapens bolag att stå i en svagare ställning än bolag som har varit längre på marknaden, vilket leder till ett ojämlikt konkurrensläge.

17. Ger lagförslaget landskapen tillräckliga förutsättningar att uppfylla organiseringsansvaret?

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Lagförslaget ger landskapen avsevärd makt i fråga om styrningen.

Även om valfrihetslagstiftningen i en viss mån kan begränsa landskapens förutsättningar att uppfylla sitt organiseringsansvar, bl.a. till följd av bemyndigandet att utfärda förordningar, finns det situationer där styrning på nationell nivå är befogad.

Tidsschemat ger inte rum för behärskad förändring.

18. Ger lagförslaget tillräckliga förutsättningar för skapande av en marknad för social- och hälsotjänster?

- a. ja
- b. **till största delen**
- c. till största delen inte
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Lagen skapar marknader, men sannolikt kommer marknader att uppkomma i olika takt och på olika sätt i olika delar av Finland med tyngdpunkt på de stora städerna och i lägre grad på glesbygden. Här föreligger en risk för att små företag inte kan uppfylla de villkor på datasystem samt rapporterings- och uppföljningsskyldigheter som har ställts för tjänsteproducenter. Det kan leda till att tjänsterna koncentreras till stora företag.

18b. Ger lagförslaget de små aktörerna tillräckliga förutsättningar för verksamhet på marknaden för social- och hälsotjänster?

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Om inte, hur borde lagförslaget ändras?

Fritt formulerade kommentarer.

Inledningsvis kan små aktörer komma med i verksamheten särskilt inom socialtjänsterna, men antagligen kommer verksamheten så småningom att koncentreras till större producentorganisationer bl.a. på grund av att det krävs sådana investeringar för att ansluta sig till de riksomfattande systemen som små företag inte går i land med. Det kan också uppstå regionala skillnader på marknaden så att det främst uppkommer marknader i större städer och bara i mindre utsträckning i glesbygden.

19. Hur inverkar kundens ökade möjligheter att välja tjänsteproducent och därigenom påverka sina tjänster på den vård kunden får?

Valfrihet är i princip av godo och redan i nuläget finns det rätt mycket valfrihet. Valfriheten kan leda till större kundnöjdhet men valfriheten förbättrar inte i sig vårdens kvalitet eller effekt, eller den allmänna hälsan och välfärden. En lyckad tjänsteintegration är en förutsättning för effektiv vård och för kontroll över kostnaderna.

20. Är lagen ändamålsenlig med tanke på tandvård?

- a. ja
- b. till största delen
- c. **till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Mun- och tandvården omfattas av den direkta valfriheten, vilket till en del är ändamålsenligt och bidrar till tillgången på tjänster. Förändringen medför dock en risk för kostnadsökning, eftersom kunderna får välja en privat tjänsteproducent för samma kundavgift som gäller i den offentliga tandvården. Även kontinuitet i vården och långvariga vårdrelationer bidrar i allmänhet till att bromsa kostnaderna. Byte av tjänsteproducent t.ex. med ett års mellanrum kan leda till ofördelaktigt bruk av resurser till följd av att rekommenderade individuella kontroller med bestämda tidsintervall faller bort.

Separationen mellan mun- och tandvården och de övriga social- och hälsovårdstjänsterna är problematisk ur integrationssynvinkel. Här måste det skapas en struktur som i det nya läget säkerställer det multiprofessionella samarbete som mun- och tandvården redan länge har bedrivit med vården av barnpatienter, hemvården, institutionsvården och vården av patienter med flera sjukdomar. Inom mun- och tandvården finns ett av landskapets viktiga gränssnitt gentemot kommunernas småbarnspedagogik och skolorna (kost, prevention, hälsofrämjande).

Här är det inte ändamålsenligt med ersättning till tjänsteproducenten uteslutande enligt kapitationsprincipen. Det kan vara motiverat att betala ersättning enligt patientens risknivå och vårdbehov, dvs. att fokusera på en större vårdhelhet snarare än enskilda vårdinsatser. Incitamenten får inte leda till onödiga vårdåtgärder, något som t.ex. uteslutande prestationsbaserade ersättningar till tjänsteproducenten kunde leda till. Särskild uppmärksamhet och sporrande åtgärder krävs för att

säkra att det redan etablerade arbetet med att främja hälsa och välfärd och det förebyggande arbetet kan fortsätta.

Arbetsfördelningen mellan direktvalstjänsterna och landskapets affärsverks tjänster på specialnivå måste fastställas, bl.a. var tandregleringen hör hemma.

21. Anser ni att bedömningen av reformens konsekvenser är korrekt och tillräcklig?

- a. ja
- b. till största delen
- c. till största delen inte**
- d. nej
- e. tar inte ställning

Fritt formulerade kommentarer.

Bedömningen har gjorts på bred basis. Risken för misslyckande är avsevärd, om man håller fast vid det föreslagna tidsschemat. Därför borde reformen genomföras kontrollerat och stegvis, då man också kunde dra nytta av de riksomfattande test med valfrihet som pågår som bäst. Många centrala frågor och punkter i lagstiftningen är oklara och står fortfarande öppna.

22. Hur bedömer ni att reformen påverkar er bakgrundsorganisations eller era medlemsorganisationers ställning?

De små och medelstora städerna i Nyland har små möjligheter att påverka via de demokratiska organen. Nylands befolkningsantal, personalantal och kommunstruktur utgör en utmaning för att genomföra reformen inom det föreslagna tidsschemat. Reformen har en avsevärd inverkan på stadens ekonomi.

Tillgången till tjänster på svenska måste säkerställas.

23. Övriga fritt formulerade kommentarer om utkastet till regeringsproposition.

Bedömningen av utkastet försvåras av att utkastet skickats på remiss som halvfärdigt och att lagberedningen görs skilt från bland annat landskapslagen och lagen om ordnande av social- och hälsovård. Dessutom är det ännu till många delar svårt att skapa sig en föreställning om hur den modell som nu sänts på remiss kan omsättas i praktiken.

I sig är det ett lovvärt mål att öka valfriheten i hälsovården, och rätt genomfört kan det tillföra nya funktionsdugliga arbetsätt till hälsovårdssystemet och därmed bidra till förbättrad effektivitet i produktionen av tjänster. Den största kritiken i utlåtandet gäller inte själva valfriheten utan specifikt det att utkastet till regeringsproposition är halvfärdigt, och särskilt det orealistiska tidsschemat.

I den föreslagna formen förutsätter valfrihetslagstiftningen ännu omfattande fortsatt beredning. Tidsschemat är problematiskt med tanke på att beredningen av landskaps- och vårdreformen i övrigt ännu pågår både ifråga om lagstiftning och, i ännu högre grad, hur den ska omsättas i praktiken. Ett

fungerande valfrihetssystem förutsätter att landskapen har ett fungerande IT-system för ändamålet, och ett dylikt kan inte konstrueras inom ett så här snävt tidsschema.

På riksnivå kommer fem valfrihetsexperiment att startas inom kort, varav ett i Mellannya land. Experimenten pågår till slutet av år 2018. Erfarenheterna från experimenten bör utnyttjas fullt ut, vilket borde beaktas i tidsschemat för valfrihetslagstiftningens ikraftträdande. Införandet av valfriheten på riksnivå borde göras stegvis, under en övergångsperiod på minst 2–3 år. Vård- och landskapsreformen hör till de största förvaltningsreformer som har gjorts i det självständiga Finland, och om processen ska bli lyckad och genomgående så kommer den att ta många år i anspråk redan utan valfrihetsreformen. Om inte vettiga övergångsperioder tillämpas, är risken stor att de risker som har framförts i konsekvensbedömningen realiserar i sin fulla utsträckning.

Tillgången på kvalitativt god och tillräcklig service på svenska måste säkerställas. I synnerhet väcker tillgången till svensk service inom socialservicen oro.

24. Specificerade förslag till lagändringar.

—